

соціальної, політичної, культурної і освітньої сферах, що спрямовані на питання подолання соціальної, расової, гендерної, сексуальної тощо дискримінації; по-третє, маніпулюючи громадською думкою, запроваджуючи в масову свідомість соціально-політичні ідеї й демократичні, ліберальні цінності.

В подальших дослідженнях пропонується звернути увагу на європейський досвід запровадження доктрини політкоректності в процесі комунікації влади й громадськості.

Ключові слова: евфемізм, евфемізація, комунікація, комунікація між владою й громадськістю, громадська думка, політична коректність, публічне управління.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В Україні в процесі децентралізації влади і євроінтеграції будуються політико-правові умови для побудови ефективної комунікації між інститутами публічного управління різних рівнів, по суті між владою та суспільством, на основі суспільного діалогу, обміну думками, погодження цілей та шляхів їхнього досягнення. Особливу увагу заслуговує те, що реформа децентралізації й розбудова громадянського суспільства в Україні виявила високий комунікаційний потенціал між владою й громадськістю, у тому числі й через можливості консолідувати інтереси суспільства у взаємовідносинах з державою. Саме тому налагодження ефективної комунікації між публічними управліннями та громадськістю матиме позитивний вплив як на процес публічного управління, так і на життя окремого громадянина й всього суспільства.

Отже, демократизація суспільно-політичного життя в Україні відбувається через комунікаційну взаємодію, вплив комунікаційного чинника на розбудову громадянського суспільства, політичної культури та цінностей тощо. Саме тому ми визначаємо комунікацію («від лат. *communis* – робити спільним: ділитися, наділяти, обмінюватися, радитися, повідомляти, спілкуватися, приєднувати, зв'язувати, з'єднувати, брати участь» [11, с. 6]), як стійку сукупність комунікаційних ролей і функцій владних інститутів, які через взаємодію між собою й громадськістю реалізують

владні інтереси, тобто здійснюють владу, яка є рушійним мотивом української практики соціальних комунікацій. Формування двосторонніх комунікацій між суб'єктами публічного управління та громадянським суспільством має на меті досягнення оптимального та перспективного результату, зокрема, за допомогою евфемізації об'єктивної дійсності з метою не образити почуття адресата, формуючі політкоректну поведінку людей.

Таким чином, евфемізація комунікації між владою і громадськістю в публічному управлінні - це надання словам та висловлюванням нового знакового значення, що впливає на сенс висловлювань, а тому призводить до того, що політкоректність визначається нами, як «ефективний мовно-поведінковий інструмент, що відбувається для відволікання від негативних аспектів дійсності тощо» [1, с.8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі теоретичного обґрунтування проблеми евфемізації процесу комунікації між владою і громадськістю в публічному управлінні ми звертаємось до наукових праць вітчизняних дослідників таких, як В. Андріяш [1-2], В. Дабіжа [3], Н. Драгомирецька [4], Н. Карпчук [7], Е. Коляда і А. Кондрук [8], Л. Курагіна [9], М. Прищак [11], О. Тараненко [12] та зарубіжних таких, як Дж. Г. Блумлер і М. Гуревич [13], Ю. Габермас [15], Дж. Фішкін і Р. Лускін [14], які торкаються явища евфемізації й проблем комунікації. Праці вказаних авторів є теоретико-методологічною основою статті.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – проаналізувати роль евфемізації в процесі комунікації між владою і громадськістю в публічному управлінні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах демократизації та євроінтеграції українського суспільства евфемізація набуває поширення в процесі управління, що пов'язане із стратегією підвищення значимості та підтримання авторитету влади, а також щоб уникнути репрезентації неприємних сторін дійсності шляхом пом'якшення й приховування сенсу негативних подій. Саме тому евфемізація процесу комунікації розглядається нами, як закономірність та тенденція розвитку взаємовідносин між суб'єктами спілкування, а також як засіб та механізм інформаційного

впливу й взаємодії між публічною владою і громадськістю в умовах демократизації сучасних суспільних змін.

Налагоджування ефективних взаємовідносин між публічною владою і громадськістю безпосередньо пов'язана з наявністю між ними каналів комунікації, вмінь і навичок ефективно застосовувати прийоми спілкування і необхідних для цього ресурсів, а також евфемізмів, як засобу, що формує зміст і політкоректну комунікативну поведінку. Вживання політкоректних термінів в публічному управлінні потрібне для того, щоб не образити адресата, саме тому евфемізм як заміна грубих і нетактовних слів застосовується з цією метою.

Отже, евфемізм все частіше вживається в публічному управлінні для заміни прямих найменувань, по-перше, з метою приховати або покращити негативний факт, що відрізняється та відходить від мети політкоректної лексики; по-друге, використання евфемізмів в публічному управлінні через виявлення поваги до адресата, пов'язане з прагматичними причинами – отримати необхідну підтримку власних дій; по-третє, евфемізація публічного управління дозволяє владі уникнути різноманітних суперечностей, налагодити двостороннє спілкування з громадськістю, тобто сформуванню потрібну громадську думку. Сила громадської думки полягає в тому, що вона змушує владу рахуватися з думкою громадян. Як показує європейський досвід, саме громадська думка є найважливішим чинником демократизації суспільних відносин, за допомогою постійного взаємозв'язку між владними суб'єктами та інститутами громадянського суспільства.

Комунікація між владою і громадськістю в публічному управлінні зумовлена такими об'єктивними властивостями, які їй притаманні: по-перше, оперативністю; по-друге, здатністю впливати на велику кількість адресатів; по-третє, доступністю використання сучасних інформаційних технологій, що дозволяють впливати на громадську думку, настрої людей тощо. Формування громадської думки відбувається шляхом поєднання, з одного боку, свідомих цілеспрямованих владних комунікаційних впливів на суспільство, а з іншого – комунікації всередині самого суспільства, між його окремими структурами, групами і навіть індивідами.

Ми можемо стверджувати, що комунікацію між владою і громадськістю можна розглядати як механізм публічного управління в процесі демократизації та євроінтеграції України, що допомагає залучати населення до вироблення, прийняття й реалізацію публічно-владних рішень. Така комунікація, на наш погляд, є єдиною гарантією збереження справжньої демократії. Саме тому комунікації між владою й громадськістю в публічному управлінні – це можливість владних інститутів впливати на свідомість громадян, за допомогою надання й отримання інформації, що впливає на суспільно-політичне життя. В цьому випадку комунікація розглядається, як передача та «обмін інформацією з метою впливу на суспільство» [7, с. 12] (під інформацію ми розуміємо думки, емоції, почуття, які передаються в процесі спілкування), тобто специфічна форма взаємодії і спілкування між владою й громадськістю в процесі публічного управління. Однак демократизація та євроінтеграція країни вказують, що інформація в процесі комунікації має свої соціальні функції, внутрішню структуру і загальну спрямованість. Наприклад, особливістю урядової комунікації з громадянами у Великобританії є те, що «всі повідомлення, адресовані громадянам, стосуються не того, що уряд вважає за важливе, а того, що є важливим для громадян» [6, с.16].

Необхідно відмітити, що комунікація вагомо впливає на публічну владу, підвищує роль комунікативної взаємодії суб'єктів і об'єктів публічного управління. Особливо це актуально для соціально-гуманітарної політики, оскільки вона зачіпає інтереси населення всієї країни. Комунікація між владою й громадськістю в процесі публічного управління може реалізовуватися на різних рівнях і варіювати від цілеспрямованої інформаційної дії на громадянина, групи громадян або інститути громадянського суспільства, що включає значну кількість каналів, якими поширюється безліч повідомлень на суспільне середовище.

Комунікація між владою й громадськістю є складним, багаторівневим «симбіозом людино-технічних систем, мережевих систем, зав'язків і процесів пересування будь-чого та будь-кого у часі й просторі, у тому числі передача, розповсюдження, прийом і збереження символів штучно-природного походження всіх форм буття» [3, с. 146].

Комунікація, вважають Дж. Блумлер і М. Гуревич, є системою, що складається з політичних інституцій в їх комунікаційних аспектах; медійних інституцій в їх політичних аспектах; налаштованості суспільства до політичної комунікації; комунікаційно-релевантних аспектів політичної культури [13, с. 235].

Так, політологи комунікацію між владою й громадськістю визначають, як структуру, яка «відповідає на запитання: хто повідомляє – про що – яким каналом – кому – з якою метою – з яким ефектом» [10, с. 162].

Однак, на нашу думку, комунікацію між владою й громадськістю можна уявити як безперервний процес обміну інформацією, взаємовпливу влади й громадськості в системі публічного управління, як вертикально так і горизонтально, на основі культурних норм та цінностей, що діють в українському соціумі (зокрема через коректну ввічливу поведінку за допомогою використання евфемізмів) (Рис. 1).

Рис. 1. Модель комунікації між владою й громадськістю.

Джерело: розроблено автором

Саме тому, комунікації між владою й громадськістю властива толерантність, ввічливість, прагнення до евфемізації та політичної коректності, щоб залучити громадськість до формування й реалізації публічно-владних рішень, а також до оцінювання якості їх реалізації.

Тому що, як зазначають дослідники В. Андріяш і О. Євтушенко, основним лейтмотивом сутнісного змісту поняття публічного управління є «управлінська діяльність влади, що спрямована на узгодження інтересів між носіями легітимної влади і суспільством (різноманітних груп інтересів)» [2].

В той же час, якщо комунікація як будь-який процес інформаційного зв'язку суб'єкта з об'єктом має не тільки структуру, але й виконує певні функції, якими на думку німецького вченого Ю. Габермаса є: «трансляція та передача важливих для людей культурних сенсів; сприяння поглибленню взаєморозуміння між учасниками комунікації, якими у загальному розумінні є все суспільство; незалежна соціальна інтеграція суспільства; підвищення освіченості соціуму» [15, с. 232].

Отже, на наш погляд, комунікація між владою й громадськістю полягає в тому, щоб за рахунок передачі й обміну інформацією, владні суб'єкти мали можливість встановлювати з громадськістю необхідні контакти і зв'язки, грати різні власні ролі. За допомогою сучасних технічних засобів комунікації, населенню передаються великі обсяги інформації, здійснюється вплив на його життя, нав'язуючи зразки, зокрема політкоректної мовної поведінки за допомогою евфемізмів, тобто формуються морально-етичні, культурні, мовні норми поведінки членів того або іншого суспільства.

Вважаємо, що в публічно-владній комунікації саме влада є особливо важливою для аналізу засобів комунікації, тому що влада – це на практиці здатність суб'єктів публічного управління досягти своїх цілей. Крім того, інформаційна відкритість органів публічної влади є передумовою сталого демократичного розвитку суспільства, а прозорість і відкритість її дій є головною запорукою здійснення ефективної публічної політики.

Досвід країн ЄС свідчить, що в демократичних країнах влада через чіткі виконання процедури інформування громадян про свою діяльність, а також залучення громадськості, як до формування державної політики так і до оцінювання якості прийнятих публічно-владних рішень, сприяє розвитку громадянської самосвідомості населення і більшої відкритості, прозорості, демократичності влади, що дає можливість владі проводити масштабні реформи.

Що стосується евфемізації процесу комунікації між владою й громадськістю, то евфемізацію можна визначити, як механізм реалізації політкоректності через «непрямі засоби опису подій або номінації предметів» [1, с. 9], тому владою евфемізація використовується для подання інформації в вигляді, на власну користь (наприклад, зробити менш очевидними неприємні факти, явища, події), тобто сформуванню потрібну громадську думку.

На наш погляд, громадська думка – це явне, або приховане оціночне відношення соціальної спільноти до роботи публічних органів. Вважаємо, що важливу роль у формуванні конструктивного діалогу влади й громадськості неможливо без удосконалення між ними комунікації, розвитку каналів прямого й зворотного зв'язку. Потрібно зазначити, що на рівні влада – суспільство, комунікація має переважно опосередкований характер і здійснюється або через ЗМІ, або через організації (владні, політичні, суспільні, громадські), через зустрічі представників влади з громадськістю, шляхом теле- та радіозвернень, організації онлайн-конференцій, гарячих телефонних ліній тощо.

В публічному управлінні, як наголошує Н. Драгомирецька, комунікації «стосується чотирьох напрямів: сприйняття громадськістю; задоволення потреб; соціального захисту; забезпечення прав і свобод громадян» [4, с. 12], й залежать, як від типу демократичного режиму, так і можливості громадянського суспільства впливати на державну адміністрацію [14, р. 285].

В процесі комунікації передача інформації може здійснюватися за допомогою евфемізмів – нейтральних за змістом та емоційним забарвленням слів або висловлювань. Все це «призводить до того, що політкоректність стає стратегією «камуфлювання об'єктивної реальності, підміни тих або інших понять і термінів, завуалювання негативних явищ або наслідків непривабливих політичних й економічних заходів, приховуванні правдивої інформації» [5, с.94], прагнення уникнути комунікативних конфліктів, пов'язаних з дискримінацією певних груп людей, а тому є засобом маскуванню істинної сутності того, що відбувається.

Отже, на наш погляд, у самому понятті евфемізму (слова чи висловлювання, що вживаються замість тих, які є некоректними,

недозволеними, або небажаними, щоб не викликати негативні емоції у співрозмовника, або завуалювати, замаскувати суть явища), ховається його маніпулятивний потенціал. Під впливом евфемізмів змінюється ставлення адресата до події, виникає асоціація з чимось корисним, хоча насправді мова може йти про щось негативне.

Тобто евфемізми набувають поширення в процесі комунікації між інститутами публічного управління та громадянським суспільством, зокрема у вирішенні суспільно значущих для громадськості проблем. Саме тому промови політичних і державних діячів присвячені політичній, соціально-економічній, культурній ситуації в суспільстві, наповнені евфемістичними висловлюваннями, щоб не зосереджувати увагу громадськості на неприємних фактах і забезпечити комфортного спілкування.

Так з 2014 р. ЗМІ офіційно транслиують евфемістичні висловлювання представників влади, зокрема «війна» на сході України до 2016 р. іменувалося АТО (антитерористична операція), «конфлікт на Сході України», «військовий конфлікт», «збройний конфлікт», «збройне протистояння», «військові дії», «війна на Донбасі» тощо. Однак, тільки з 2016 р. концепт «війна», почав вживати офіційне, але вкрай обережно. В цей період гибель військових і громадян, замінювалось евфемізмом «втрата», під яким розумілись і втрати бойових одиниць, і людські втрати, що давало можливість владі не шокувати громадськість результатами точних підрахунків людських смертей [12].

Тобто, на даний час в публічному управлінні в комунікації між владою й громадськістю, евфемізми виконують наступні функції (Рис.2), що допомагають владі уникати комунікативного конфлікту.

У підсумку слід зазначити, що використання евфемізмів дозволяє запропонувати нове трактування проблеми або явища, що вирішуються. Запропонувати новий ракурс їх розгляду або морально-етичну оцінку. Отже, на наш погляд, формується політична коректність мови, культурно-поведінкова норма, яка закріплюється в суспільстві й поведінці людини.

На нашу думку, в публічному управлінні саме учасники комунікації визначають, де має використовуватися кожен конкретний евфемізм, щоб пом'якшити найменування страшних, ганебних

чи одіозних подій або явищ. Однак, в такому випадку, евфемізм скоріше поняття не стільки мовне, скільки культурне та політичне. Саме тому, таке явище як евфемія є найважливішим інструментом (механізмом) запровадження політкоректності, а все, що стоїть за поняттям «політкоректність», відноситься до сфери евфемії.

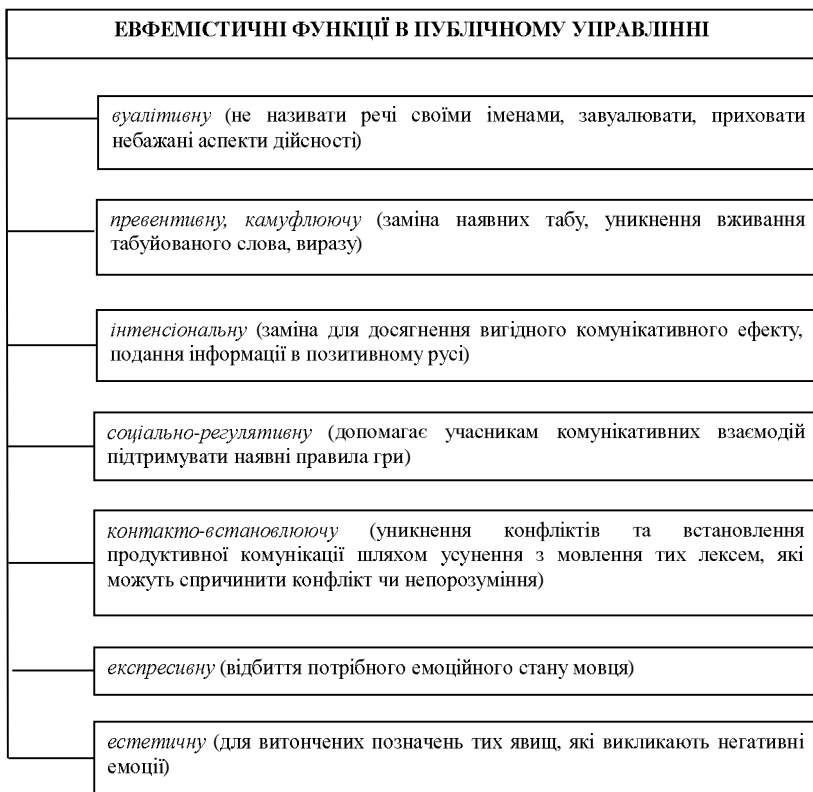

Рис. 2. Функції евфемізмів в публічному управлінні.

Джерело: складено на основі [9;8].

Європейський вибір України вимагає уваги до процесів політкоректності, яка успішно впроваджується Європейським Союзом. Її імплементація на теренах України дозволяє покращити комунікацію між представниками влади та громадянами, що є важливим показником демократичності нашої держави, визначає

важливу роль громадських організацій у вирішенні соціальних, економічних проблем. Необхідно підкреслити, що відмовлення представників влади від виразів і поведінки, що є дискримінаційною чи образливою для певної групи людей, сприяє подоланню недовіри між громадянами та владою. А залучення інститутів громадянського суспільства до процесів державотворення дає громадянам змогу впливати на прийняття важливих для суспільства політичних рішень. Саме залучення громадськості до процесів державотворення є індикатором, що характеризує розвиток громадянського суспільства.

Отже, евфемізація комунікації між владою і громадськістю – це подолання комунікативних бар'єрів, що виникають в процесі поширення і прийняття інформації. Тому в процесі комунікації інформація, яка циркулює від суб'єктів публічної влади до громадськості і навпаки через ЗМІ (преса, книги, плакати тощо), електронні засоби (інтернет, радіо, телебачення тощо), громадські організації (політичні партії та рухи), створює інформаційно-комунікаційний простір у взаємовідносинах між владою й громадськістю та забезпечує безперервний процес комунікації.

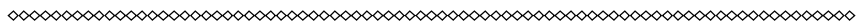
Висновки. Підсумовуючи, підкреслимо, що всі владні інститути є суб'єктами комунікації з громадськістю, тобто відносно самостійними структурами передачі та отримання інформації. Отже, евфемізація процесу комунікації між владою і громадськістю в публічному управлінні – це свого роду вид застосування влади, при якому владні інституції впливають на поведінку громадськості: по-перше, відмовляючись від виразів і поведінки, що є образливими для певних груп населення; по-друге, підтримуючи демократичні зміни в соціальній, політичній, культурній і освітній сферах, що спрямовані на питання подолання соціальної, расової, гендерної, сексуальної тощо дискримінації; по-третє, маніпулюючи громадською думкою, запроваджуючи в масову свідомість соціально-політичні ідеї й демократичні, ліберальні цінності.

Подальшого вивчення в сучасних умовах потребує дослідження європейського досвіду запровадження доктрини політкоректності в процесі комунікації влади й громадськості в публічному управлінні.

Стаття надійшла до редакції: 03.10.22

EUPHEMIZATION OF THE PROCESS OF COMMUNICATION BETWEEN THE AUTHORITY AND THE PUBLIC

Natalia Yevtushenko, PhD student, Educational and Scientific Institute of Public Management and Administration, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine.

The article considers the euphemization of the communication process between the government and the society as a stable set of communication roles and functions of government institutions, which through interaction realize the interests of power, and use this power, as the driving force behind the Ukrainian practice of social communications.

It has been studied that in the conditions of democratization and European integration of Ukrainian society, euphemisms become widespread in the management process, which at the same time is connected with the strategy of increasing the importance and maintaining the authority of power, or avoiding the representation of unpleasant aspects of reality by softening and hiding the meaning of negative events.

It was found that the establishment of effective relations between the public authorities and the society is directly related to the presence of communication channel, skills and abilities to effectively use communication techniques and the necessary resources. Euphemisms are one of these resources as they are used as means of political correctness.

It is noted that all power institutions are the subjects of communication with the society, which means that they are relatively independent structures of transmission and obtaining the information. Therefore, the euphemization of the process of communication between the authorities and the society in public administration is a kind of power use, in which the authorities influence the behavior of the society. First, rejecting expressions and behavior that are offensive to certain groups of the population; secondly, supporting democratic changes in the social, political, cultural and educational spheres aimed at overcoming social, racial, gender, sexual discrimination etc; thirdly, by manipulating public

opinion and introducing socio-political ideas and democratic, liberal values into the mass consciousness.

In further studies, it is suggested to pay attention to the European experience of introducing the doctrine of political correctness in the process of communication between the authorities and the public.

Key words: *euphemism, euphemization, communication, communication between the government and the public, public opinion, political correctness, public administration.*

Received: 03.10.22

References

1. Andriyash V., & Yevtushenko N. (2022). Evfemizmi u publichnomu diskursi – mehanizm politkorektnoyi movnoyi povedinki. [Euphemisms in public discourse are a mechanism of politically correct language behavior]. *Naukovi praci Mizhregionalnoyi Akademiyi upravlinnya personalom*. 2 (62). S. 7-15. [in Ukrainian]

2. Andriyash V. & Yevtushenko O. (2018). Ponyattya publichnogo upravlinnya u vitchiznyanomu naukovomu diskursi. [The concept of «public administration» in the national scientific discourse]. *Public administration and regional development*. 1. Retrieved from: [_https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/50/50](https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/50/50) [in Ukrainian]

3. Dabizha V. V. (2012). Suchasnij naukovij diskurs shodo viznachennya ponyattya «politichni komunikaciyi» [Modern scientific discourse on the definition of the concept of «political communications»] *Osvita regionu: Politologiya. Psihologiya. Komunikaciyi*. 3. S. 146-154. [in Ukrainian]

4. Dragomirecka, N. (2007). Komunikativna diyalnist v derzhavnomu upravlinni: teoretiko-metodologichnij aspekt. [Communicative activity in public administration: theoretical and methodological aspect] Avtoref. dis. ... d.n. z derzh. upravlyannya. NADU pri Prezidentovi Ukrayini. Kyiv. 37 s. [in Ukrainian]

5. Yevtushenko N. O. (2014). Evfemizaciya suchasnogo angломovnogo politichnogo diskursu SSHA [Euphemization of the modern English-language political discourse of the USA]. *CDU im. P.Mogili kompleksu «Kiyev-Mogilyanska akademiya»*. Seriya : *Politologiya*, 2014. T. 228, v. 216. S. 92 - 95. [in Ukrainian].

6. Zaprovdzhennya komunikacij u suspilstvi (2009) [Introduction of communications in society] Kiyiv.: TOV «Vistka», 2009. 56 s. [in Ukrainian]

7. Karpchuk, N. (2018). Mizhnarodna informaciya ta suspilni komunikaciji [Karpchuk, N. International information and public communications] Luck: *Shidnoyevropejskij nacionalnij universitet imeni Lesi Ukrayinki*. 514 s. [in Ukrainian]

8. Kolyada E., & Kondruk A. (2015). Evfemizmi yak zasib manipulyaciyi u politichnomu diskursi. [Euphemisms as a means of manipulation in political discourse] *Aktualni pitannya inozemnoyi filologiyi*. 2. S. 97–103. [in Ukrainian]

9. Kuragina L. (2011). Evfemizmi yak forma realizaciyi movnih tabu (na prikladi nimeckoyi movi) [Euphemisms as a form of implementation of language taboos (on the example of the German language)]. *Naukovij visnik Hersonskogo derzhavnogo universitetu. Seriya «Lingvistika»*. 15. S. 209–213. [in Ukrainian]

10. Politologichnij enciklopedichnij slovník (2004) [Political science encyclopedic dictionary] / ed. Ed. V. P. Horbatenko; za red. Yu. S. Shemchushenka, V. D. Babkina, V. P. Horbatenka. 2-e vid., dop. i pererob. Kiyiv: Geneza, 736 s. [in Ukrainian]

11. Prishak M. D. (2010). Komunikaciya, spilkuvannya, komunikativnist: kategorialnij analiz [Communication, communication, communicativeness: categorical analysis] *Visnik Vinnickogo politechnichnogo institutu*. № 2. 2010. S. 5-8. [in Ukrainian].

12. Taranenko O. (2017). Dolannia evfemizatsii v “movi viiny” ukrainskoho mediinoho ta politychnoho dyskursu [Overcoming euphemism in the “language of war” of Ukrainian media and political discourse]. *SJS-archive*. V. 883, № 1. S. 148-153. Retrieved from: <https://science.lpnu.ua/uk/sjs/vsi-vypusky/vypusk-1-nomer-883-2017/dolannya-evfemizaciyi-v-movi-viyny-ukrayinskogo-mediynogo-ta> [in Ukrainian].

13. Blumler J. G. and Gurevich M. (1995). *The Crisis of Public Communications*. London: Routledge. 416 p. [in English].

14. Fishkin, J., Luskin, R. (2005). Experimenting with a Democratic Ideal: Deliberative Polling and Public Opinion. *Acta Politica. Stanford*. 40 (3). P. 284-298. [in English].

15. Habermas, J. (1991). The structural transformation of the public sphere. An inquiry into a category of bourgeois society. *Massachusetts: MIT Press*. 301 p. [in English].

Відомості про автора / Information about the Author

Євтушенко Наталія Олександрівна: Навчально-науковий інститут публічного управління та адміністрування, Чорноморський національний університет імені Петра Могили вул. 68 десантників 10, Миколаїв, 54003, Україна.

Natalia Yevtushenko: Educational and Scientific Institute of Public Management and Administration, Black Sea National University of Petro Mohyla: 68 Desantnykiv str. 10, Mykolaiv, 54003, Ukraine.

ORCID.ORG./ 0000-0002-0958-3420

E-mail: nataliiaevt93@gmail.com